

Donderdag 17/09/1914 - ochtendeditie

Uit Maastricht meldt men ons:

Morgen worden achttien gewonden geïnterneerd, van wie twee uit het ziekenhuis Calvariënberg. Het plan bestaat, de nog overblijvende gewonden uit de Augustijnen naar Calvariënberg over te brengen. Bedden, verbandmiddelen, enzovoort zouden dan verhuizen naar de ambulance in het huis van oud-minister Regout, voor het geval men onverhoopt weer gewonden zou krijgen.

Enige dagen geleden heeft de Rode Kruisauto een zwaargewonde Duitse soldaat uit het hospitaal de Bavière te Luik, op eigen verzoek overgebracht naar het gesticht Calvariënberg alhier.

Er komen hier nog steeds vluchtelingen aan. Aangezien de rijkskweekschool moest ontruimd worden, beschikt het steuncomité niet over een geschikt lokaal. Nachtverblijf vinden de uitgewekenen in een zaal der Koninklijke Nederlandse papierfabriek, en het comité zorgt ervoor, dat ze daar 's morgens en 's avonds koffie en brood krijgen. Vannacht waren er ongeveer 80. Het comité is echter ijverig op zoek naar een geschikte gelegenheid om haar eens begonnen werk te kunnen voortzetten. Het bestuur hoopt de beschikking te krijgen over het Augustijnengebouw, wanneer de ambulance er uit zal zijn.

In de Belgische pers circuleert een bericht dat een Belgisch soldaat in een hospitaal te Antwerpen is overleden aan wonden in zijn zitvlak, waarbij koudvuur is gekomen. Een verklaring, dat de wonden moeten zijn veroorzaakt door een dum-dum-kogel is ondertekend door twee geneesheren, twee Engelse ziekenverpleegsters en een apotheker.

Wij hebben al melding gemaakt van het gerucht dat de Duitsers Brussel hadden ontruimd.

Een Antwerps correspondent van de Daily News heeft er nog veel meer bij verteld, naar ons uit het nummer van gisteren blijkt. De Duitsers zijn teruggetrokken langs de linie Namen-Luik; er wordt een brug over de Maas geslagen ten zuiden van Limburg voor de aftocht van de Duitse troepen; in Brussel hebben straatgevechten plaats gehad tussen Pruisische en Beierse militairen ... De correspondent zegt, dat alles uit vertrouwde bron te weten. Hetzelfde telegram bevat intussen de mededeling dat het Belgische leger voorlopig binnen de versterkte linie van Antwerpen blijft. Het klopt niet erg.

De correspondent te Brussel van het Berliner Tageblatt doet, in verband met de bezittingen van de uit België gevluchte Duitsers, aan zijn blad mededeling van de volgende, met de naam van Max Hochdorf ondertekende verklaring, die de stempel van het Duitse gouvernement te Brussel draagt:

“Ik kan de Duitsers, die tot dusverre in België gewoond hebben en thans na de vlucht bezorgd zijn over hun have en goed te Brussel, mededelen, dat, volgens een voorlopig onderzoek, in particuliere woningen niets aangeraakt is. Schade hebben slechts kooplieden en logementhouders in de binnenstad geleden. Particuliere woningen zijn grotendeels verschoond gebleven.

Donderdag 17/09/1914 - avondeditie

Aan de Limburgse grens.

Maastricht, 17 september. Niet heden, maar morgen worden 12 Duitsers geïnterneerd.

Gisteren zijn vanuit Namen 40 Engelse, door de Duitsers weggezonden, verpleegsters aangekomen. Heden zullen ze via Nederland de reis naar Engeland aanvaarden.

Oxford en Leuven.

Door tussenkomst van het Amerikaanse gezantschap te 's-Gravenhage hebben de hoogleraren aan de hogeschool te Oxford voor de winter een thuis aangeboden aan de jonge kinderen van de professoren bij de verwoeste Universiteit te Leuven. Doctor Van Dijke, de gezant, heeft de mededeling door twee boodschappers langs twee verschillende wegen naar Leuven verzonden, in de hoop dat de brief door de een of de ander zijn bestemming moge bereiken.

Op weg naar de Belgisch-Franse grens.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft ons uit Brussel op 10 dezer:

Mijn zorgvuldig voorbereid plan Charleroi en zo het mogelijk zou zijn vandaar de Franse grenzen te bereiken om wetenswaardigheden te verzamelen en zo dicht mogelijk de strijdende partijen te naderen was, dank zij mijn moedige chauffeur, in het water gevallen. Om 6 uur 's ochtends reeds de dag met zo een tegenvaller te moeten beginnen, behoort niet tot de aangenaamste ogenblikken, die de journalist kunnen overkomen; het was echter gelukkig vroeg genoeg om nog middelen te beramen teneinde de dag niet geheel en al onvruchtbaar te doen zijn. Met een der weinige nog in Brussel aanwezige Belgische wagens nog een kansje te wagen stelde ik mij maar direct uit het hoofd. Het gereed maken der zo dringend nodige legitimatiebewijzen zou, gesteld dat het zou lukken op een auto en chauffeur beslag te leggen, te veel tijd kosten, waarbij nog kwam, de overweging dat bij het minste incident, bv. aanhouding door Duitse

militairen, de bestuurder daarin vermoedelijk een reden zou vinden om of terug te keren, ofwel met een geweldige omhaal van woorden mij op de noodzakelijkheid te wijzen, dat hij het raadzaam zou achten de reis maar niet te vervolgen. Ik ken, door ondervinding wijs geworden, mijn pappenheimers; allerhande uitvluchtjes of oncontroleerbare bezwaren zijn meer dan voldoende om het bijltje erbij neer te leggen. Met een Belgische auto bestuurd door een Belgische chauffeur op reis te gaan achtte ik dus minder raadzaam, tenminste voor heden.

Hoe dan? Een Duitse auto, een legerauto misschien. De gedachte was te verleidelijk om er niet een ogenblik bij stil te staan.

Nochtans voor heden zag ik ook daarvoor geen kans en wel, omdat het mij voorkwam, dat de Duitse auto's merendeels gebruikt werden om estafette- en ordonnantiediensten te verrichten en dus voor mijn bedoeling niet in aanmerking kwamen en tevens, omdat het niet wel doenlijk zou zijn spoedig een bevriende of tenminste bekende militair te vinden, die in mijn voorstel zou treden. Bleef dan over, een Hollandse auto, waarvan ik met de welwillende bezitter, een hier ter stede wonend bekend groot fabrikant, medefirmant van een der grootste Hollandse en Rotterdamse handelskringen, op zo aangename wijze had kennis gemaakt.

Ik trok mijn allerstoutste journalistieke schoenen aan en ging op weg naar de fabrieksgebouwen waar ik het geluk had mijn uiterst vriendelijke landsman in de bureaus aan te treffen. In minder tijd dan ik nodig heb om dit te schrijven, met die Kaufmännische korthed en blik op zaken, (eigenschappen, die bestuurders van grote handelsondernemingen door jarenlange werkzaamheid op organisatorisch terrein zich hebben eigen gemaakt) zonder zelfs enige dank voor de welwillendheid te willen aannemen stond de auto tot mijn beschikking.

En zo was dan mijn voornemen tot werkelijkheid geworden, en tuft ik spoedig daarna langs de buitenboulevards naar het zuiden. Het mooie weer dat me gedurende mijn verblijf in België tot dusverre bijna niet had verlaten was omgeslagen. Donkere onheilspellende regenwolken zouden weldra hun inhoud op ons neergieten. Geen nood; mijn regenjas beschermde mij voldoende tegen de heftige regenvlagen, mijn zuidwester deed uitstekende diensten om hoofd en schouders droog te houden. Door het Zoniënbos ging het over Waterloo naar Nijvel. Een drietal automobielen met Duitse officieren, de revolver in de vuist, reden ons in razende vaart voorbij, doch lieten ons ongemoeid. Niets herinnerde mij aan de oorlog. Vreedzaam waren de boeren op het land bezig de oogst binnen te halen of het land weer in gereedheid te brengen het vruchtbrengend zaad aanstonds te ontvangen. Alleen in de dorpen keken schuw de bewoners naar de auto en de inzittenden. Ze waren toch niet gewend in de laatste tijd burgers te zien voorbijrijden. Gosselies, een fabrieksplaats van betekenis, was als uitgestorven. Geen rokende schoorstenen, geen zuchtende en steunende machines, geen nijvere arbeiders waren er om u te wijzen dat hier de hartader klopt van het industriële België. En daar, even voorbij Gosselies, begon weer het beeld dat treurige werkelijkheid, het zo dikwijls reeds door mij aanschouwde en beschreven toneel van jammer en verwoesting.

Jumet, een aan beide zijden van de straatweg gelegen, hoofdzakelijk door arbeiders bewoond, eertijds welvarend dorp, was verbrand en nagenoeg verwoest zoals het verder gelegen le Roux. Een enkel huis, als een oase in de woestijn, was gespaard door het woedend element. En dan weer rijst de vraag; waarom toch, met welke bedoeling is hier de brand gestoken in een schier eindeloze rij huizen van een grotendeels arme bevolking? Wel wreed is de oorlog, de harde noodzakelijkheid kan, ja moet, dikwijls gebiedend eisen het ten uitvoer brengen van maatregelen, die in vreedzame tijden nooit

verschoonbaar zouden zijn. Maar hebben die door het oorlogsrecht voorgeschreven of getolereerde handelingen de grenzen niet bereikt of overschreden?

Charleroi was nagenoeg van Duitse troepen ontbloot. De gebeurtenissen in het zuiden en die ten noorden van de grote verbindingslijn Luik-St.-Truiden-Tienen-Leuven-Brussel maakte dat hun aanwezigheid daar dringend nodig was. Enkele manschappen, tot de landstorm behorend, beveiligden de spoorwegovergangen en andere kunstwerken, doch noemenswaardig was hun aantal niet. Maar het spoorwegbedrijf en het bedrijf op de spoorwegen hadden de Duitsers reeds in eigen beheer genomen. Duitse treinen met Duitse locomotieven waarop Duits spoorwegpersoneel, rolden, nog slechts voor militaire doeleinden, af en aan. Uit het zuiden, van het gevallen Maubeuge, kwam een trein met Franse krijgsgevangenen binnen met als bestemming Brussel, waar zij, naar ik waarnam, zouden blijven daar een verder transport over Leuven door de aanwezigheid van Engels-Belgische troepen voorlopig niet mogelijk bleek. De wagons waren met groen en de Duitse kleuren versierd en ik zag op vele niet altijd bescheiden, veelal ietwat snorkende opschriften: "Ueber Paris, London nach Petersburg", ofwel "Nach Paris, Neu-Deutschland", "Expresszug für President Poincaré nach Berlin" en dergelijke. In een wisselhuisje leunde heel gemoedelijk een Duitse wisselwachter uit het venster. Hij bediende er de hefboomen alsof hij er "kind in huis" was, ja, alsof hij nooit op een ander emplacement was werkzaam geweest.

Maar de stad zelf was een ville morte geworden, nog meer dan Gosselies. Alle werkzaamheid staat stil, slechts daar in die fabrieken en mijnen waarin Duits kapitaal de meerderheid vormt, werd, zo werd mij verzekerd, zij het ook beperkt, gewerkt. Geheel in overeenstemming met de wens van de gouverneur-generaal von der Goltz, waarbij deze verklaart dat handel en nijverheid zoveel mogelijk

moeten worden hernomen, ik zond u de proclamatie, is dit voorzeker niet. Doch ik constateer slechts feiten.

De waarnemende burgemeester van Charleroi deelde ons met allerlei bijzonderheden over het voorlopig bewind mee, dat ook in zijn stad de zonderlingste geruchten over Nederlands houding in deze oorlog de ronde deden. Niet slechts daar, maar overal bijna, waar ik kwam is de bevolking er tot in het binnenste van overtuigd dat zowel langs directe als, wat veel erger is, langs indirecte weg het Duitse rijk en de bewegingen zijner troepen door Nederland worden ondersteund. Wanneer toch zal aan deze toestand, die voor de tegenwoordige en toekomstige belangen van Nederland in België een ernstig gevaar betekent, een einde komen. Onuitroeibaar schijnt dat fatale oordeel over Nederland te zijn ingeworteld en ik moet hier aan toevoegen dat met de meeste nauwgezetheid dient te worden gewaakt dat die mening niet verder om zich grijpt. Ik overdrijf niet, indien ik beweer dat er, natuurlijk ten onrechte, in het Belgische volk thans meer sluimert dan een animositeit tegen Nederland. Door talrijke voorbeelden zou ik dat kunnen staven

Niet genoeg moet ik waarschuwen en dit niet het minst met het oog op de grote handelsbelangen die Nederland in België heeft, dat, bedriegen niet alle voortekenen, de noodlottige gevolgen niet zullen uitblijven. Het Nederlands gezantschap te Brussel, met name de eminente, zaakkundige en onvermoeide zaakgelastigde, de legatieraad van Vollenhoven doet alles, het bijna ondenkbare, om wijziging te brengen in die funeste stemming. Zijn tact en rijke ondervinding, zijn uitgebreide mensenkennis staan er borg voor dat de Nederlandse belangen aan uitnemende handen zijn toevertrouwd, aan medewerking ontbreekt het hem evenmin, maar de grote moeilijkheden, een ingekankerd vooroordeel te overwinnen kan de deskundigste te veel zijn. Hier is een ruim arbeidsveld weggelegd voor de Nederlandse grote pers die, zonder rechts of links

te zien, een machtige hefboom zou kunnen zijn om de, het zij openhartig verklaard, geknakte Nederlandse naam te herstellen.

Ik kom hierop en op de mijns inziens aan te wenden middelen wellicht in een volgende brief terug, om u dan tevens te vermelden de pogingen in deze richting die verschillende Nederlandse verenigingen, vooraan de Nederlandse vereniging van Weldadigheid, reeds hebben ondernomen.

Om u weer eens een voorbeeld te noemen. In een gesprek waarin ik nogmaals met klem verzekerde dat nooit enig gewapend Duits militair, gezwegen van troepen, het Nederlands grondgebied had betreden of over Nederlands gebied België waren binnengerukt, gelukte het mij eindelijk, na heel wat moeite, een persman hier van deze waarheid te overtuigen. Totdat - en nu kwam de meer dan lachwekkende doodoener - mijn tegenpartij beweerde, dat hij dit wel geloofde. Hij was zo goed te zeggen: "omdat u het bent". Niet over doch, let wel, onder de grond; door tunnels, waren de Duitsers België binnenkomen. Vermoedelijk spookten de onderaardse gangen bij de Pietersberg bij Maastricht de ongelovige Thomas door het hoofd. Natuurlijk dat ik toen de discussie als geëindigd beschouwde.

Zo zou ik u meer voorbeelden kunnen aanhalen. Dit ene betreft slechts directe neutraliteitsschending. Moeilijker is het u te beschrijven de vermoedens over vermeende hulp die Nederland de Duitse nabuur indirect geboden heeft of nog biedt.

De waarnemende burgemeester van Charleroi begreep het gewicht van de zaak en vroeg bij terugkeer te Brussel stappen bij het gezantschap te willen doen, opdat ook hij, evenals zijn Brusselse collega dit reeds gedaan had, in de gelegenheid worde gesteld door aanplakking de bevolking van de oprechte gevoelens van Nederland voor België te overtuigen.

De beschadiging in de stad zelf is niet noemenswaardig, dit wil zeggen in vergelijking met die in andere steden en dorpen. In het geheel hebben slechts een 160-tal huizen het moeten ontgelden. Men went aan alles en zo maken de puinhopen dezer huizen bijna geen indruk meer; ook bij het aanschouwen van verwoestingen stompt het menselijk gevoel af.

Geheel anders is echter weer de aanblik van het land ten zuiden en zuidwesten van Charleroi. Van de dorpen Couillet, Montignies le Tilleul, Mont sur Sambre is weinig meer over. De ene ruïne grenst er aan de andere. Volgens zeggen der Duitsers zou er in al deze dorpen door de bevolking op hen geschoten zijn

Een indruk te krijgen van Charleroi was mijn hoofdbedoeling voor heden geweest en de tijd ontbrak om over Mons naar Brussel terug te keren. In Charleroi te blijven was mij onmogelijk, daar ik in die plaats nog meer dan te Brussel van de wereld zou zijn afgezonderd. Verbindingen, hetzij dan dat men te voet de afstand wil afleggen, bestaan er niet: auto's en rijtuigen zijn niet voorhanden, en per fiets te reizen is door het militaire bestuur daar verboden. Ik moest dus wel naar mijn kwartier terug en hoop daar weer gelegenheid hebben, maar hoe en wanneer? u deze brief in handen te spelen.

In Brussel teruggekomen bleek mij dat daar op bevel van het gouvernement thans niet slechts de verkoop, maar ook de lezing van dagbladen is verboden op gevaar van strenge straffen. Het is u bekend hoe de een of andere waaghals om enige centiemmen te verdienen vanuit de nog niet door de Duitsers bezette plaatsen kranten wist binnen te smokkelen en deze tegen een frank aan de man bracht. Hiervoor heeft nu het bestuur een stokje gestoken; in de koffiehuisen is aangeplakt dat het lezen van niet door de Duitse autoriteiten gecensureerde bladen ten strengste is verboden. De bevolking blijft dus in de grootste onwetendheid van alles wat op het

oorlogsterrein gebeurt en toch, in weerwil van al deze maatregelen, wordt zij, hoewel onvolledig, op de hoogte gesteld van de tegenslagen die het Duitse leger thans treffen. Dat die berichten, die van mond tot mond gaan tenslotte sterk zijn overdreven, is natuurlijk, doch hij die het kaf van het koren weet te onderscheiden, weet een deel van de waarheid wel te distilleren.

Ik zal u nog een staaltje geven van de overdrijving waarmee berichten worden verteld ... en geloofd. Het Belgisch bezettingsleger van Antwerpen zou een der keizerlijke prinsen hebben gevangen genomen en achter slot en grendel geplaatst hebben. Dit was de Keizer bekend geworden; hij seinde onmiddellijk aan koning Albert en eiste dat zijn zoon in vrijheid zou worden gesteld, daar anders Brussel zou worden gebombardeerd. De koning zou geantwoord hebben, dat zo dit gebeurde, de prins direct zou worden gefusilleerd.

De prins heb ik hier nog niet zien rondwandelen en Brussel is nog steeds niet gebombardeerd.

Maar het bericht vindt gretig geloof.

Uit België.

Men schreef ons woensdagochtend uit Vlaanderen:

Van het oorlogsterrein hier te lande valt over maandag en dinsdag niets noemenswaardigs te vertellen.

De schoonmaak der westelijke provincies houdt aan en uit zich in het oppikken van achterblijvers en in meer of minder ernstige schermutselingen met kleine Duitse afdelingen, die hier en daar nog rondzwerven.

Dit heeft ten gevolge, dat van heden af de spoorwegverbinding van Gent met Oudenaarde, Kortrijk en Adinkerke hersteld zal zijn. Alleen de weg naar Brussel blijft nog gesloten, temeer waar de Belgen de werken bij Aalst nog meer vernield hebben om een mogelijk gebruik van deze spoorlijn door de Duitsers voorgoed te beletten.

De bevolking komt weer tot rust en meer en meer keren de vluchtelingen huiswaarts en men begint reeds aan de toekomst te denken. De Indépendance stelt voor, dat er in elke stad, in elk dorp, in elk gehucht, dat van de Duitse troepen te lijden heeft gehad, gedenkplaten zullen worden aangebracht, die in het kort zouden vermelden wat er voorgevallen is, de namen der slachtoffers en de namen der Duitse bevelhebbers.

De Bien Public haalt een anecdote uit de oude doos, die ik u even wil vertellen:

Jan Frans Willems, de vader der Vlaamse beweging, werd 11 maart 1793 te Borgerhout bij Antwerpen geboren; hijzelf vertelde gaarne de bijzondere omstandigheden, waaronder hij ter wereld was gekomen. Op het oogenblik, dat de Fransen het dorp binnendrongen, lag zijn moeder reeds in het kraambed, en toen een sergeant met vier man bij vader Willems, de ontvanger der belastingen, aanklopte om onderkomen, ontving deze hen met angst op het gelaat en smeekte hen een andere dag te bezoeken, daar zijn vrouw de grootste rust behoefte. Maar zeer zeker zegde de sergeant, wij willen de burgeres niet storen in de vervulling van haar burgerplichten; en hij schreef met krijt op de deur: hier is een vrouw bevallen, streng verbod voor elke soldaat om hier binnen te treden. Dit verbod werd nauwlettend opgevolgd.

De minister van spoorwegen, marine, posten en telegrafie heeft gedaan weten te krijgen, dat de Engelse regering de schepen onder

Belgische vlag op dezelfde voet zou behandelen als de Engelse, wat oorlogsverzekering betreft. Van deze overeenkomst zijn zeilschepen, waarvan het risico groot is, uitgesloten. Deze maatregel wordt in Belgische kringen ten hoogste op prijs gesteld.

Het Belgische moratorium.

Bij koninklijk besluit van 12 september zijn de bepalingen van het moratorium en het opnemen van gelden uit deposito's verlengd tot twee oktober. Tot die dag behoeft dus op bankdeposito's slechts eenmaal in de 14 dagen 10 procent van het tegoed, mits het 1000 frank niet te boven gaat, terugbetaald te worden. Uitzondering moet gemaakt worden voor het opnemen van gelden bestemd voor betaling van salaris aan bedienden of werklieden, voor personen die leveringen doen voor de landsverdediging, en voor hen, die met het losgemaakte geld belastingen willen betalen. In deze laatste drie gevallen geschiedt de terugbetaling met cheques, gewaarmerkt door de minister van financiën; deze cheques worden door de ontvangers van 's lands middelen als baar geld aangenomen. Het disconto voor wissels, vervallen tijdens het moratorium, is bepaald op 5 ½ procent, gerekend van de vervalddag af

Eergisteren is, blijkens een bericht uit Gent, een bataljon Duitse infanterie, dat bij Dendermonde rust nam, door een bataljon van het 24^e regiment infanterie der Belgen verrast en in de richting Aalst teruggedreven. Vijftig Duitsers werden gedood, de anderen namen de vlucht. Ze lieten 9 karren, een auto, een veldkeuken en verschillende motorrijwielen achter.

Majoor Dubriucq, een zeer bekende persoonlijkheid uit de Belgische koloniale wereld, is, naar de Noord-Brabantse Courant uit Gent verneemt, verdwenen. De laatste keer, dat men de majoor gezien heeft, was te Elewijt. Hij liet zich, toen hij gewond was, in een

wagentje op het gevechtsterrein rondrijden. Toen de Belgen moesten terugtrekken, hebben zij het wagentje in de steek gelaten. Sedert heeft men niets meer van hem vernomen. Men vermoedt dat hij gedood is.